

Raadsvoorstel

Raadsvergadering Debat en Beslút	: 21 juni 2023
Petear	: 7 juni 2023
Agendapunt	: 7D./24B.
Nummer	: 2023/063
Datum voorstel	: 9 mei 2023
Onderwerp	: Groenvisie De Fryske Marren 2023-2027
Zaaknummer	: Z.749358
Portefeuillehouder	: Mevrouw L. Boelsma

Voorstel:

1. De Groenvisie 2023-2027 'Een (be)leefbare gemeente voor mens en dier' vast te stellen en daarbij de uitvoering in te richten volgens voorkeursscenario 2.
2. In te stemmen met de voorgestelde wijze van financiering.
3. Als er bij de integrale afweging van de Perspectiefnota 2024 geen extra geld beschikbaar wordt gesteld, de uitvoering aan te passen.

Inleiding

Sinds het opstellen van de vorige Groenvisie 'Een andere kijk op het groen in de openbare ruimte' in 2014 is de biodiversiteit afgenomen, mede als gevolg van de beplanting die is weggehaald en vervangen door gazon. Ook zorgen de toename van invasieve exoten en boomziektes voor meer onderhoud en ingrepen in onze openbare ruimte. Daarnaast verandert het klimaat. Inwoners ervaren onder andere meer wateroverlast en hittestress. Klimaat en biodiversiteit zijn niet los van elkaar te zien.

In het coalitieakkoord 'Fûnemint foar moarn' is aangegeven dat de kwaliteit van de openbare ruimte belangrijk is. De kwaliteit moet binnen de bebouwde kom veilig en netjes zijn. Daarnaast draagt het groen in de openbare ruimte bij aan het stimuleren van de biodiversiteit, de natuurwaarden en aan de klimaatbestendigheid. De uitgangspunten uit het coalitieakkoord zijn samen met de uitgangspunten, zoals uit de startnotie 'Duurzaam groen, doen we samen' het vertrekpunt geweest voor het opstellen van de Groenvisie 2023-2027 'Een (be)leefbare gemeente voor mens en dier'.

De Groenvisie 2023-2027 geeft inzicht in de omvang en urgentie van het onderhoud binnen De Fryske Marren. In deze Groenvisie zijn de 10 uitgangspunten uit de startnotitie 'Groenvisie 2022-2026' samengevoegd tot 3 pijlers: Leefbaarheid, Klimaat en Landschap. Deze (beleef)waarden van groen worden in de Groenvisie benut en veiliggesteld. Het bepaalt tenslotte het karakter van onze gemeente, herinnert aan vroeger en is belangrijk voor de toekomst voor het klimaat en onze kinderen.

Beoogd resultaat

Een groene, veilige en nette openbare ruimte, waarin we gaan voor een duurzame, groene en (be)leefbare gemeente voor mens en dier.

Argumenten, risico's en eventuele beheersmaatregelen

1.1 De Groenvisie is een leidraad voor verdere uitwerkingen van andere beleidsplannen

In de Groenvisie worden de kaders voor het groenbeleid vastgelegd voor onze pijlers leefbaarheid, klimaat en landschap.

- *Leefbaarheid*; veiligheid en netheid is het uitgangspunt binnen het onderhoud. Samenwerking met alle partijen waaronder inwoners, agrarische ondernemers en andere belanghebbenden; maatschappelijke betrokkenheid en promotie van groen vergroten.
- *Klimaat*; biodiversiteit in en om de dorpen vergroten en klimaatadaptieve oplossingen voor onder andere problemen als wateroverlast en hittestress.
- *Landschap*; de zichtbaarheid en beleefbaarheid van het landschap versterken, waarbij er aandacht is voor de cultuurhistorie van de omgeving.

Een aantal specifieke onderdelen van groen, waaronder de bomen, vereist een eigen beleidsplan. De nog op te stellen beleidsplannen sluiten aan op kaders die gesteld zijn in de Groenvisie. Het bomenbeleidsplan bijvoorbeeld geeft een leidraad voor het behoud en de duurzame ontwikkeling van het bomenbestand. In dit beleid staat het maken van toekomstgerichte en realistische beleidskeuzes voor de gemeentelijke bomen centraal. Deze keuzes hebben niet alleen betrekking op het dagelijks beheer van de bomen, maar ook op aanplant van nieuwe bomen, de communicatie met bewoners en hoe men omgaat met bomen bij bouwwerkzaamheden. De provinciale bomen- en bossenstrategie nemen we mee in ons bomenbeleidsplan.

1.2 Het inhoud geven aan de verantwoordelijkheid voor het net en veilig houden van het groen

De Groenvisie omschrijft het beleid en de daarbij behorende consequenties voor het groen, dat gelegen en in beheer is van gemeente De Fryske Marren. De visie omschrijft de toekomstbeelden en bijbehorende onderhoudsniveaus voor de diverse groenonderdelen, zodat het beheer te toetsen is aan het beleid en de juiste keuzes gemaakt kunnen worden. Per onderdeel geven we een beschrijving van het eindbeeld en de gewenste kwaliteit. Dit beeld en kwaliteit wordt bepaald door de wijze van beheer en het budget. Deze zijn gekoppeld aan verschillende scenario's.

Scenario's

Als er minimaal budget is voor het onderhoud zal dit tot uiting komen in het beeld. In de huidige situatie van nu is het goed te zien welke invloed budget heeft op de beeldkwaliteit.

Om deze reden beschrijven wij vanuit verschillende scenario's het beeld en de gewenste kwaliteit.

- *Scenario 1*: handhaven van de huidige situatie en het onderhoud. Daarbij streven wij naar onderhoud op kwaliteitsniveau B, maar we ervaren dat we die kwaliteit nu gemiddeld niet kunnen halen. Dit betekent dat de omschreven kwaliteit vanuit het coalitieakkoord van veilig en netjes niet gehaald wordt.
- *Scenario 2*: het op kwaliteit brengen van het bestaande groen, waarbij we streven naar een kwaliteitsniveau A (hoog, goed onderhouden) op beeldbepalende locaties binnen de kernen. Voor de overige locaties binnen en buiten de kernen geldt kwaliteitsniveau B (basis, voldoende onderhouden). In de bijlage bij de Groenvisie wordt een beeld gegeven van de verschillende onderhoudsniveaus. Dit betekent dat we de boegolf van achterstallig onderhoud zullen moeten gaan inhalen en grootschalige renovaties gaan uitvoeren. Dit heeft als consequentie dat er meer mensen en middelen nodig zijn. Het kwaliteitsbeeld dat hiermee wordt gerealiseerd komt overeen met de doelstellingen uit het coalitieakkoord.
- *Scenario 3*: streven naar een areaaluitbreiding, waarbij verharding wordt omgevormd tot groen. Dit scenario draagt bij aan het oplossen van de klimaatopgaves. Tegels eruit en groen erin zorgt voor meer wateropvang en verkoeling in de bebouwde omgeving. Dit scenario draagt bij aan het vergroten van onze ambities binnen Steenbreek.

Gezien de ambities vanuit het coalitieakkoord gaat de voorkeur naar scenario 2. Hiermee wordt gezorgd voor netjes en veilig openbaar groen dat bijdraagt aan het vergroten van de biodiversiteit.

1.3 Afstemming met diverse disciplines binnen de ambtelijke organisatie

Groen levert een bijdrage aan de natuurwaarde, de gezondheid, een betere luchtkwaliteit, klimaatadaptieve omgeving, recreatiewaarde, esthetische waarde, cultuurhistorische waarde en ook economische waarde. Dit zorgt voor koppelkansen met de andere disciplines waaronder duurzaamheid,

wegen en afval. Voor duurzaamheid zijn er bijvoorbeeld kansen met warmtetransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

1.4 De Groenvisie geeft richting, waarbij aandacht voor leefbaarheid, klimaat en landschap de basis vormen

Een sterk groen landschap verhoogt de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van De Fryske Marren. Met de koers voor biodiversiteit en klimaatadaptatie wordt een concrete richting gegeven, waarop een uitwerking via de inrichting, beheer en projecten zullen volgen. Het veranderende klimaat leidt onder andere tot hittestress en wateroverlast en de achteruitgang van de biodiversiteit. Groen biedt hier een oplossing voor, bijvoorbeeld bomen geven schaduw, vangen CO₂ op en beplanting vangt water op. Meer biodiversiteit zorgt voor schonere lucht en een goede kwaliteit van bodem en bestuiving van gewassen. De visie blijft op hoofdlijnen en is daarmee flexibel en relevant voor de komende jaren.

1.5 De Groenvisie is het resultaat van een participatie met betrokken inwoners en inbreng uit de samenleving en ook input vanuit de raad en de diverse vakdisciplines

Voor het opstellen van de Groenvisie is gebruikgemaakt van bestaande documenten (o.a. startnotitie en beleidsplan 2014) en er is input gevraagd aan inwoners (zie kopje participatie).

De uitkomsten van zowel bestaande en nieuwe documenten als de uitkomsten van het participatieproces zijn verwerkt in de Groenvisie. Dit geldt ook voor de input die is verkregen uit het consulterend Petear van 5 april 2023. Tijdens de bustour op 24 maart 2023 bent u meegenomen om een beeld te krijgen van de huidige situatie van het groen. Voor verbeteringen van het groen zijn in de Groenvisie de kaders en toekomstbeelden opgesteld.

1.6 Andere aanpak groen is noodzakelijk

De bezuinigingen van 2014 verlangen in combinatie met het veranderende klimaat, een andere aanpak van het groen. De bezuinigingen hebben geleid tot meer fixi-meldingen (klachtenregistratie systeem) en een lager kwaliteitsniveau, waardoor het regelmatig niet meer voldoet aan de voorwaarden van veilig en netjes. Groen is de oplossing voor veel uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie en draagt bij aan een grotere waardering van de (leef)omgeving en een betere gezondheid van de inwoners.

1.7 Door het ontbreken van een goede onderbouwing voor de meerjarenraming is deze niet toegevoegd aan de Groenvisie

De afgelopen jaren zijn er renovaties van het groen uitgesteld of niet gehonoreerd wegens het ontbreken van voldoende financiële middelen. Om renovaties in de toekomst te borgen is een voorziening nodig. Ter onderbouwing van deze voorziening wordt een meerjarenplanning opgesteld in de zomer van 2023 en de financiële effecten worden bij de behandeling van de begroting van 2024 voorgelegd. Vanuit de aanvragen voor renovatie van afgelopen jaren bij de perspectiefnota's is een schatting gemaakt van het bedrag dat nodig is voor deze voorziening.

Beleid- en regelgeving

- Moasje fan Bioferskaat
- Maatregelenpakket Klimaatadaptatie en Operatie Steenbreek
- Agenda Herstel Biodiversiteit Fryslân
- De Fryske Marren, Klimaatuitvoeringsagenda
- Notitie 'Iedereen doet mee: de inclusieve samenleving'
- Plan van aanpak 'Aan de slag met de gezonde leefomgeving'
- Gezondheid De Fryske Marren 2020-2024
- Brede welvaart voor De Fryske Marren, visie tot voorbij 2030
- Wikselwurk
- Duurzaamheidsprogramma De Fryske Marren
- Friese bomen- en bossenstrategie (De Fryske aanpak voor CO₂-vastlegging)
- BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)
- Sustainable Development Goals (SDG's)

Financiën

Het implementeren van een Groenvisie vraagt om draagvlak binnen de gemeentelijke (groene) organisatie en samenwerking tussen de verschillende teams. Het is belangrijk om de Groenvisie intern uit te dragen en om een samenwerking tussen de verschillende vakdisciplines te stimuleren. Het integraal oppakken van programma's, planningen, maatregelen en het inzetten van capaciteit is een belangrijke succesfactor. Veel onderzoek en voorbereiding kan belegd worden binnen de huidige organisatie. Voor wat betreft de uitvoering is dit niet het geval. We hebben onvoldoende capaciteit om onze doelstellingen te behalen.

Uitbreiding ruimtelijk beheer

De huidige capaciteit van het team ruimtelijk beheer bestaat uit 1 fte beleidsmedewerker, 1 fte ecooloog en 1 fte werkvoorbereider groen. Nu kan vanuit de organisatie niet voldaan worden aan inwonersinitiatieven en participatie met inwoners en organisaties. Er is geen ruimte om uitwerking te geven aan onder meer de thema's biodiversiteit, BOSS, Steenbreek, duurzaamheid en klimaatveranderingen.

Om aan deze werkzaamheden te voldoen is het noodzakelijk dat er een uitbreiding komt van **1 fte (junior) projectleider** volgens scenario 2 uit de Groenvisie. De kosten hiervoor bedragen rond de € 70.000 per jaar. Deze (junior) projectleider is zowel intern als extern het aanspreekpunt voor genoemde thema's. Als junior projectleider worden de belangen van de gemeente bewaakt en behartigd in samenwerking met diverse betrokken partijen zoals woningbouwcorporaties, ondernemers, inwoners, projectontwikkelaars en dorpssteams.

Uitbreiding wijkteams

Gezien de ontwikkelingen van de laatste 5 jaar en de komende jaren is er een grote behoefte aan meer capaciteit binnen de 8 wijkteams van wijkbeheer. De rol van de wijkbeheerder is veranderd van meewerkend voorman wijkbeheer naar meer een regisserende rol. In het verleden droeg de wijkbeheerder actief bij aan het schoon, heel en veilig houden en een goede uitstraling van de dorpen, de stad en het landelijk gebied.

Nu houdt de wijkbeheerder zich bezig met het onderhouden van bewonerscontacten in wijken ter verbetering van de leefbaarheid. Hierdoor houden zij zich nu een groot deel van de dag bezig met betrekken van inwoners bij de uitvoering, communicatie qua werkzaamheden, planmatig werken, meldingen en uitvoering. Ze zijn de ogen en oren van De Fryske Marren in de diverse wijken. Daarnaast zijn er afgelopen jaar 4.256 fixi-meldingen voor groen binnengekomen. Iedere wijkbeheerder wordt geacht binnen 48 uur te reageren.

Toekomstbestendig wijkteam

Bij team wijkbeheer streven we de komende 10 jaar naar verjonging van de teams. De gemiddelde leeftijd van de medewerkers wijkbeheer ligt rond de 51 jaar. De komende 10 jaar zullen 30 van de 83 mensen de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Hierdoor verdwijnt veel kennis van het onderhoud in De Fryske Marren en ervaring binnen onze gemeente, gezien het lange arbeidsverleden van veel medewerkers in het groen. Ook de kennis van en over de inwoners, de gebiedskennis in de wijken en hun ervaring verdwijnt hiermee. Om het bestaande groen en de kwaliteit hiervan op orde te brengen en te zorgen voor een nette en veilige openbare ruimte is uitbreiding van elk wijkteam nodig volgens scenario 2. Dit betekent dat er behoefte is aan **1 fte junior medewerker wijkbeheer** per wijkteam, dus 8 fte in totaal. Naar verwachting gaat het om een structureel bedrag van € 50.540 per medewerker, in totaal € 404.320,00. Door het wijkteam met 8 fte uit te breiden kan er een interne praktijkrijke opleiding worden gestart waar diverse subsidiemogelijkheden voor zijn.

Praktijkrijke opleiding De Fryske Marren

Door te kiezen voor junior medewerkers kunnen deze samen gaan werken met de ervaren medewerkers en kan de kennis op een natuurlijke manier worden overgedragen. Daardoor blijft de kennis van de verschillende wijken behouden voor De Fryske Marren. Daarnaast worden op deze manier jonge mensen de kans geboden om binnen onze mooie organisatie door te groeien en veel ervaring op te doen. Samen met Aeres / Terra Next (Aoc-opleiding voor vmbo en mbo) en AB Vakwerk gaan we kijken hoe we deze jonge medewerkers intern kunnen opleiden voor het mooie groene vak. We bieden hun dan een

praktijkrijke opleiding met een baangarantie en volop ontwikkelmogelijkheden. Naast de jonge medewerkers kunnen eventuele zij-instromers gebruikmaken van deze mogelijkheid. Daarbij hebben we onderzocht of er een subsidie mogelijk is. Dit is het geval; deze financiële bijdrage is voor deze opleidingen en betreft een bedrag van € 50.000. Door het wijkteam met 8 junior medewerkers uit te breiden kan er gestart worden met een eigen interne opleiding die de medewerkers opleidt met kennis van het vak en De Fryske Marren.

Voorziening groenareaal

Afgelopen jaren is gebleken dat het onderhoud van het groen onder zeer grote druk staat. Kleinschalige renovaties zijn aangevraagd bij de perspectiefnota's van de afgelopen jaren. Door de minimale budgetten voor renovatie en onderhoud in combinatie met de klimaatproblemen en strengere wet- en regelgeving, is er een boeggolf van achterstallig onderhoud ontstaan. Mede om genoemde redenen wordt het groen als kapitaalgoed op de materiële vaste activa van de balans gezet. De waarde van het groen wordt vertaald naar een nog in te richten jaarlijkse voorziening.

De waarde van deze voorziening wordt aangevraagd in de begroting van het najaar 2023. Deze waarde voor deze voorziening wordt aan de hand van een meerjarenplanning bepaald, waarin de renovaties voor de komende jaren op de planning staan. Deze meerjarenplanning zal worden ingediend bij de begroting voor 2024. Het doel van de voorziening is dat het jaarlijks wordt ingezet voor het op peil brengen en in stand houden van een veilige en nette omgeving die bijdraagt aan het vergroten van de biodiversiteit. Op basis van de aanvragen van voorgaande perspectiefnota's en de nu al bekende renovaties, is de inschatting dat een voorziening van € 420.000 per jaar volstaat.

Consequenties

Als er geen uitbreiding komt van financiële middelen en fte's zal dit de volgende consequenties hebben:

- Geen toekomstbestendige organisatie door het tekort aan personeel.
- Onvoldoende anticiperen op de toekomstige uitstroom.
- Verdwijnen van vakkennis doordat er geen overdracht plaatsvindt tussen oud en nieuw personeel.
- Meer fixi-meldingen.
- Niet meer binnen 48 uur op een fixi-melding kunnen reageren.
- Achteruitgang van de kwaliteit van het openbaar groen, doordat er geen budget is om renovaties of grootschalig onderhoud te doen.
- Achteruitgang van de kwaliteit van het openbaar groen, doordat het onderhoudsniveau niet wordt gehaald omdat er te weinig personeel is.

Duurzaamheid

Met de Groenvisie sluiten wij aan op het Duurzaamheidsprogramma De Fryske Marren. Hiermee is een invulling gegeven aan de principes van bewustwording en betrokkenheid van de inwoners bij het groen. Er zal onderzocht worden of de inwoners een rol als groenambassadeur in hun dorp of stad kunnen vervullen. De Groenvisie geeft ook invulling aan de wijze waarop er binnen het beheer meer ruimte gemaakt wordt voor groen en biodiversiteit. Daarnaast zijn de diverse koppelkansen erkend en geborgd. Een voorbeeld van een koppelkans is het openbreken van een straat om het riool te vervangen. Dit wordt gecombineerd met het groener maken van de straat. Daardoor wordt er geld bespaard. Ook leidt het tot minder overlast, waardoor er meteen ook meer draagvlak ontstaat bij bewoners, ondernemers en eigenaren van gebouwen.

Participatie

De inwoners zijn op diverse manieren betrokken geweest bij het tot stand komen van de Groenvisie. Onder leden van een inwonerspanel is door DUO Market Research onderzoek uitgevoerd. De uitkomst hiervan is beschreven in 'Resultaten Inwonerspanel'. In mei 2021 is de vraag uitgezet via sociale media naar het "favoriete groene plekje" van de inwoners. Hieruit is naar voren gekomen dat de inwoners het belangrijk vinden dat ze van de natuur kunnen genieten en tot rust kunnen komen. Met de resultaten uit deze enquête is een uitgangsnotitie opgesteld. In het najaar van 2021 is een aantal fysieke bijeenkomsten georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomsten is naar voren gekomen dat onze inwoners onder andere meer groen en groenmedewerkers willen. Ook gaven ze aan de unieke uitstraling per stad, dorp of gebied in relatie met natuur, cultuur en recreatie te willen behouden dan wel versterken. Op 5 april 2023 is een

inloopbijeenkomst georganiseerd en hebben de betrokken inwoners een terugkoppeling ontvangen op de door hen geleverde input.

Communicatie

Na vaststelling lichten we de speerpunten toe in een nieuwsbericht, met als bijlage de Groenvisie, onder andere op onze gemeentelijke website en op overheid.nl. Zo is het plan toegankelijk voor pers en inwoners. Omdat een aantal inwoners en diverse maatschappelijke organisaties mee hebben gedacht over een nieuwe Groenvisie, krijgen zij per e-mail het vastgestelde document. Intern zal de vastgestelde Groenvisie worden gedeeld op Dieuwke.

Vervolg en evaluatie

- Na vaststelling van de Groenvisie volgt, in samenwerking met inwoners en maatschappelijke organisaties, de uitwerkingen van de Groenvisie in concrete meerjarenplannen en beleidsplannen. Hierbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om groenambassadeurs per dorp te werven. Daarnaast wordt Groen Doen benaderd voor de uitbreiding van de samenwerking.
- In de zomer van 2023 wordt een meerjarenplanning opgesteld voor de renovaties van het groen.
- In 2027 wordt de Groenvisie geëvalueerd en herijkt. Daarmee worden eventuele wijzigingen en het financieel meerjarenperspectief voorgelegd.

Digitaal bijgevoegd/ ter inzage liggende stukken

- Bijlage 1-Groenvisie 2023-2027 'Een (be)leefbare gemeente voor mens en dier
- RV-Groenvisie De Fryske Marren 2023-2027
- RV-voorblad-Groenvisie De Fryske Marren 2023-2027
- Concept RB-Groenvisie De Fryske Marren 2023-2027

Burgemeester en wethouders van De Fryske Marren,

gemeentesecretaris,
Ditta Cazemier

burgemeester,
Fred Veenstra